

ajánlotta orosz védelem alatt a Habsburgok mellőzésével. — Szerző azután áttért Garasanin Ilyés szerbiai belügyi főnök 1844. évi politikai tervezetének ismertetésére, melyet alulírott is közölt (Thim J. A. magyarországi 1848—49-iki szerb fölkelés tört. II. K. 1—26. l.) Eszerint függetleníteni kellene a bolgárokat és szerbeket a török és osztrák uralom alól. De Garasanin inkább a délszlávok egyesítését tartotta szem előtt, mint a konföderációt.

Az 1860-as években a keleti kérdés illetve a balkán konföderáció eszméje előtérbe jutott. Előharcosa Polit-Deszácins Mihály volt, akinek történet-politikai működését szintén Milutinovits írta meg. Polit 1862-ben a Balkán népeknek Svájc konföderációs-köztársasági államszervezetét ajánlotta a keleti kérdés megoldására, melybe a délszlávok, oláhok és görögök tartoznának. Ezen államkeretben a délszlávok mint külön egység szerepeltek volna. Polit már ekkor (1862) írta, hogy Bosznia, Hercegovina, Crnagora (Montenegró) és Szerbia egyesítése csak idő kérdése.

A keleti kérdéssel Szerbia szociális mozgalmának megindítója Markovits Szvetozár (1872) is foglalkozott. Föderációba öhajította kapcsolni egyrészt a szerbeket, másrészt a Balkán többi népeit, mert ez felelne meg leginkább a Balkán érdekeinek.

A Balkán-konföderációval Jovánovits Vladimir is foglalkozott francia (1863) és angol (1870) nyelven. Azt hirdette, hogy a Balkán a balkán nemzeteké. Ez elv alapján ajánlotta a balkán népeknek szövetségét. — Ugyanakkor (1869) Karavelov Lyuben bolgár publicista a svájci köztársasági alkotmányformát követendő például a demokratizmus és szabadság nevében.

A keleti kérdéssel Miletits Szvetozár is foglalkozott (Die Orientfrage, Ujvidék 1877.) azt tartotta, hogy a Balkánon független, önálló államokat kell létesíteni valamint a bolgár-szerb államot felállítani.

Ezek után a szerző áttért a Habsburg monarchia szláv föderatív mozgalmainak ismertetésére. Érdekes Kopitar véleménye, mely szerint a föderatív Habsburg monarchia keretében a szerb fejedelemség is helyet foglalhatna. A monarchia szláv föderációjának hirdetői főleg a csehok, Palacky Ferenc és Rieger László voltak.

Kopitar politikai tevékenységével egyezett Sztratimirovits György 1848—49-iki szerb fölkelő vezér politikai elgondolása. (Thim III. k. 55—57. l.) Persze ez ellentétes volt Garasanin Ilyés politikai hitvallásával, aki egy nagy délszláv birodalom felállítására törekedett szerb hegemonia alatt.

A Habsburg monarchia föderálását a horvátok közül Strossmayer püspök és Racki Ferenc hirdették, mely birodalomban nemcsak a szlávok, hanem a németek és magyarok is helyet foglal-

nának. Strossmayer politikájával behatóan Jovánovits Szlobodán foglalkozott. Szerinte a horvátok Horvátország függetlenségéért küzdöttek és a délszlávok egyesítéséért a monarchiában.

A horvátok és a monarchia szláv föderációs törekvéseinek az 1867-iki osztrák és magyar kiegyezés végetvetett, mert a monarchiát osztrák és magyar hegemonia alá helyezte.

Amíg Sztarcsevits Antal a Nagy Horvátország és Tómits Jóska a Nagy-Szerbia eszméjét propagálta — addig az 1867-iki kiegyezés után Strossmayer Racki Ferenc, horvát politikus és történetíró — a délszlávok föderációját hirdették a teljes egyenlőség alapján.

Polit Mihály nemcsak a Balkánon akarta a keleti Svájcot megteremtetni, hanem Magyarországon is, melyben automómiát kaptak volna a szerbek a Szerb-vajdaságban, az oláhok Erdélyben, a tótok Északon.

De a föderatív eszméknek a monarchiában ellenségei is voltak. A többi közt Markovits Szvetozár (1871) azt írja: „a föderatívizmus üres frázis, Ausztria föderalizálása lehetetlenség. Népeink egyesülniök kell a monarchián kívül álló nemzeti államokkal.” Helyesen jegyzi meg Milutinovits, hogy a szerbiai politikusok ellene voltak a Habsburg monarchia konszolidációjának, mert ez útját állotta volna a délszlávok egyesítésének és egy délszláv birodalom felállításának.

Szerző Kossuth dunai konföderációjáról külön fejezetben emlékezik meg Beksics Gusztáv, A modern Magyarország c. műve nyomán; nem terjeszkedik ki az újabb idevágó magyar irodalomra. Kossuth a dunai konföderációban látta a Magyarország és a dunamelléki nemzetek létbiztonságát, de minthogy magyar hegemonia alatt vélte ezt létesíteni, nem kellett ez sem a horvátoknak, sem a szerbeknek és oláhoknak, de a magyaroknak sem. Polit Mihály Kossuth tervét (1880. nov.) a magyar országgyűlésen illúzióknak mondta.

Részemről megjegyzem, hogy Kossuth már 1849. június havában a török birodalommal is akart szövetekezni; Ő hajlandó volt Magyarországot a török porta fenhatósága alá helyezni oly balkán szövetségben melyhez a dunai fejedelemségek is tartoztak volna. Ehez azonban Anglia hozzájárulását kötötte ki, abban a hiszemben, hogy ez a szövetség pótolhatná Ausztriát az európai egyensúlyban. Anglia azonban esetleges orosz háborútól tartva, — a portát ezen tervétől visszatartotta. — Az 1856. évi Kossuth féle dunai konföderáció eszméje tehát már régebb keletű. (Thim 1848—49-iki fölkelés tört. I. K.)

Midőn Obrenovits Mihály (1860) Szerbia fegyedelmi székét ismét elfoglalta, lehetségesnek tartotta a dunai konföderáció megvalósítását és a magyarokkal való szövetkezést.